

Valtioneuvoston asetus lastensuojelun edunvalvojan kulujen korvaamisesta ja palkkion suuruudesta (LUONNOS)

Yleistä

Asetuksessa säädettäisiin lapsen erityisestä suojelusta annetun lain (/) 31 §:n nojalla määrätyn edunvalvojan oikeudesta saada tehtävästään palkkiota ja korvausta aiheutuneista kuluista. Asetus annettaisiin mainitun lain 32 §:n 2 momentin nojalla. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä lastensuojeluasioissa määrättyjen edunvalvojen palkkioiden määräytymisestä tai enimmäismääristä. Palkkioiden suuruudesta ja kulujen maksamisesta olisi perusteltua säätää asetuksella, jotta palkkiot määräytyisivät nykyistä yhdenmukaisemmin.

Edunvalvojan tehtävässä on kyse lapsen henkilöön liittyvästä edunvalvonnasta lastensuojeluasiassa ja edunvalvoja käyttää lapsen puhevaltaa huoltajan sijaisena. Edunvalvojamääräys on aina henkilökohtainen, eikä esimerkiksi yritystä voida määrätä edunvalvojaksi. Yleensä edunvalvojalla on oikeus saada palkkio holhoustoimesta annetun lain (442/1999, holhoustoimilaki) mukaan päämiehen varoista. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen kohdalla tämä ei olisi kohtuullista, joten palkkiosta vastaa lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva hyvinvointialue tai Helsingin kaupunki.

Säännöskohtaiset perustelut

1 § Soveltamisala

Pykälässä säädettäisiin selvyuden vuoksi asetuksen soveltamisalasta. Asetus koskisi palkkion ja kulukorvauksen määräämistä lapsen erityisestä suojelusta annetun lain 31 §:n nojalla lastensuojeluasiassa määrättylle edunvalvojalle. Samalla lapsella voi olla edunvalvoja myös rikosasiassa esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 8 §:n mukaisesti. Edunvalvojana rikosasiassa voi toimia sama edunvalvoja kuin lastensuojeluasiassa. Tällöin lasku jyvitetään toimintaan käytetyn ajan mukaisesti lastensuojelun edunvalvonnan ja esitutkintalain mukaisen edunvalvonnan välillä.

Lapselle on voitu määrätä edunvalvoja myös oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019, hallintoprosessilaki) 28 §:n nojalla. Tuomioistuimen tulee säännöksen perusteella määrätä edunvalvoja oikeudenkäyntiä varten, jos asianosaisen edunvalvoja, huoltaja tai muu laillinen edustaja on esteellinen tai ei muuten voi käyttää asiassa puhevaltaa. Määräys voidaan antaa esimerkiksi huostaanottoasian käsittelyä varten. Hallintoprosessilain 28 §:n 3 momentin mukaan edunvalvojaan sovelletaan, mitä holhoustoimilaisissa säädetään. Siten edunvalvojalla on oikeus saada palkkio päämiehen varoista (HE 29/2018 vp, s. 97). Asetusta ei siten sovellettaisi hallintoprosessilain perusteella määrätyn edunvalvojan palkkion ja kulujen korvaamiseen.

2 § Tehtävään käytetty aika yleisenä palkkioperusteena

Asetuksen 2 §:n mukaan edunvalvojalla olisi oikeus saada tehtävään käyttämänsä aikaan perustuva tuntipalkkio. Palkkio maksettaisiin sen ajankäytön perusteella, jota voidaan pitää asian laatuun ja laajuuteen sekä suoritettuihin toimenpiteisiin nähden kohtuullisena.

Lapsen erityisestä suojelusta annetun lain nojalla määrätty edunvalvoja voisi edustaa lasta vain lastensuojeluasiassa. Edunvalvontamääräys voisi perustaa myös suppeamman toimivallan vain tiettyyn lastensuojeluasian vaiheeseen, kuten huostaanottoasian käsittelyyn. Edunvalvojalla olisi oikeus saada

palkkio vain niistä tehtävistä, joihin hänet on määrätty. Jos edunvalvojan toimivaltaa olisi tarpeen laajentaa esimerkiksi lapsen terveydenhuoltoa koskeviin asioihin, tulisi edunvalvojamääräyksen laajentamista hakea tuomioistuimelta. Tällöin määräystä ei annettaisi lapsen erityisestä suojelusta annetun lain nojalla, eikä palkkiota maksettaisi tämän asetuksen nojalla, vaikka hakijana olisikin hyvinvointialue.

Edunvalvojalla olisi oikeus saada palkkio lapsen tapaamisista ja tarvittaessa myös lapsen läheisten tapaamisista. Lapsen ollessa sijaishuollossa voi olla tarpeen tavata lapsen biologisia vanhempia, jotta edunvalvoja voi muodostaa käsityksensä lapsen edusta. Näin on esimerkiksi silloin, kun arvioidaan lapsen erityisestä suojelusta annetun lain X §:n mukaisen yhteydenpidon rajoittamisen tarvetta tai perheen jälleenyhdistämisen edellytyksiä.

Lapsen ja hänen läheistensä tapaamisten lisäksi tehtävään käytettäväksi ajaksi voitaisiin laskea lapsen asiakirjoihin tutustuminen, keskustelut lastensuojeluviranomaisten ja muiden lapsen lastensuojeluasiaan kiinteästi liittyvien tahojen ja ammattilaisten kanssa. Muita tahoja voisivat olla esimerkiksi sijaishuoltopaikan edustajat, kuten lastensuojelulaitoksen työntekijät ja perhehoitajat.

Myös asiakirjojen laatimiseen käytettävä aika olisi palkkioon oikeuttavaa aikaa. Edunvalvoja voisi joutua laatimaan asiakirjoja esimerkiksi hallintoasian käsittelyyn viranomaisessa, oikaisuvaatimuksen tai muutoksenhaun yhteydessä, tai hallinto-oikeudessa vireillä olevaan asiaan. Edunvalvoja käyttää lapsen puolesta puhevaltaa sekä viranomaisessa että hallintotuomioistuimessa, kuitenkin vain siinä laajuudessa kuin edunvalvojamääräyksessä on määrätty.

Edunvalvojalla olisi oikeus saada palkkio myös ajasta, jonka hän on käyttänyt osallistuakseen esimerkiksi asiakassuunnitelmanevotteluihin tai muihin verkostoneuvotteluihin. Lisäksi on mahdollista, että edunvalvojan on joissain tilanteissa käytävä tutustumassa lapselle ehdotettuun sijaishuoltopaikkaan jo ennen lapsen sijoittamista sinne.

Palkkion maksaminen ei edellyttäisi, että viranomaisessa tai tuomioistuimessa on vireillä asia. Edunvalvojamääräys voi edellyttää lapsen edun valvomista koko hänen lastensuojeluasiakkuutensa ajan. Lapsen tapaaminen ja muut tarvittavat toimenpiteet voivat liittyä yleisesti lapsen edun valvomiseen lastensuojeluasiassa. Edunvalvojan voi myös olla tarpeen saattaa vireille asia omasta aloitteestaan. Kirjaamiseen ja laskuttamiseen käytettävä aika sisältyisi muista toimista maksettavaan palkkioon, eikä siitä olisi erikseen oikeutta saada palkkiota.

Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva hyvinvointialue ei voi määrätä, kuinka paljon tai mihin asioihin edunvalvoja voi käyttää aikaansa. Olisi kuitenkin suositeltavaa, että edunvalvoja keskustele laskutukseen liittyvistä asioista jo ennakkoon, jotta erimielisyyksiltä vältyttäisiin. Edunvalvojalla saattaa olla useita lapsia edunvalvonnassaan samasta perheestä. Palkkio muodostuisi näissä tilanteissa tosiasiallisesti käytettyjen tuntien mukaan. Esimerkiksi tapaamisessa saatetaan tavata kaikki lapset samalla kertaa, mutta tapaaminen saattaa olla pidempi, kun kunkin lapsen kanssa keskustellaan vielä erikseen. Hallintoasiassa tai tuomioistuinkäsittelyssä olevassa asiassa samoja asioita saatetaan tuoda esille eri lasten asiakirjoissa, jolloin tehtävään käytetty tuntimäärä on suurempi kuin yhden lapsen kohdalla, mutta ei yhtä suuri jokaisen asiakirjan kohdalla.

Asetuksen 2 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että palkkion kokonaissummaa määrättäessä korvattava aika pyöristetään lähimpään puoleen tuntiin. Lisäksi 3 momentissa säädettäisiin, että palkkiota maksetaan myös matkustamisesta, jota tehtävän hoitaminen välttämättä edellyttää. Tehtävän hoitamiseen tarvittava aika voisi olla esimerkiksi matka tapaamaan lasta tai matka asiakassuunnitelmanevotteluun tai oikeudenkäyntiin. Sen sijaan palkkiota ei maksettaisi lounas- eikä yöpymisajalta.

3 § Palkkion määrä ja korottaminen

Pykälän 1 momentin mukaan tuntipalkkion määrä olisi enintään 100 euroa tunnissa, jos asian tai toimenpiteen laatu ei edellyttäisi korotettua palkkiota.

Lastensuojeluasiaan määrättyjen edunvalvojen palkkioista ei koota tietoa kansallisesti eikä siitä ole sääntelyä. Tässä asetuksessa asetettaisiin ensimmäistä kertaa kansallinen kriteeristö palkkion ja kulukorvausten määrille ja niiden perusteille. Lastensuojelun edunvalvonnan kustannusten näkökulmasta yhtenä ongelmana on pidetty sitä, että edunvalvojen palkkiot eivät ole yhteneviä eikä niille ole asetettu enimmäismääriä.

Juristitaustaiset edunvalvojat voivat nykyisin käyttää palkkion perusteena määrää, jonka he perivät oikeusavustajana toimimisesta. Siten palkkion määränä voi olla oikeusapupalkkion määrä, mutta myös sitä suurempi. Sosiaalityötaustaisilla edunvalvojilla palkkio on yleensä pienempi, noin 80–100 euroa per tunti.

Ehdotettava edunvalvojan peruspalkkio olisi pienempi kuin oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (290/2008) 6 §:n mukainen oikeusavustajan palkkio. Lastensuojeluasioissa toimiville edunvalvojille ei ole tällä hetkellä asetettu koulutukseen tai tutkintoon liittyviä pätevyysvaatimuksia, ja heidän koulutustaustoissaan onkin eroja. Edunvalvojalta ei näin ollen edellytetä oikeustieteellistä tutkintoa tai esimerkiksi ylempää korkeakoulututkintoa sosiaalityöstä, vaan edunvalvojana voi toimia myös pelkän alemman korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö.

Edunvalvontatehtävän laajuus ja luonne voi vaihdella suuresti riippuen lapsen tilanteesta. Sen vuoksi palkkiota voitaisiin korottaa, kun asian laatu on tavallista vaativampi. Enimmäiskorotus olisi 20 prosenttia. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tuntipalkkiota voitaisiin korottaa, jos tehtävä on poikkeuksellisen vaikea ja sen hoitaminen edellyttää erityistä asiantuntemusta, kokemusta ja ammattitaitoa.

Tavallista vaikeampia asioita ovat yleensä asiat, jotka edellyttävät selvittelyä tavanomaista enemmän. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi osa niistä asioista, joissa käsitellään lapsen sijaishuoltopaikan vaihtamista, huostaanottoa tai huostaanoton purkamista. Myös vasta maahan tulleen lapsen asioissa on usein kyse tavallista enemmän selvittelyä, vaativista asioista, joihin tarvitaan myös erityistä asiantuntemusta maahanmuuttoon liittyvistä menettelyistä.

4 § Kulujen korvaaminen

Pykälän 1 momentin mukaan korvattavia kuluja olisivat matkakulut ja muut suoranaiset kulut. Esimerkiksi majoituksesta voi aiheutua välttämättömiä kuluja. Korvausta matkakuluista maksettaisiin kuitenkin vain, jos edunvalvojalle maksettaisiin tämän asetuksen mukaan palkkiota matka-ajalta.

Pykälän 2 momentin mukaan perusteena matka- ja majoituskulujen korvaamisessa käytettäisiin kulujen syntyhetkellä voimassa olevan matkakustannusten korvaamisesta tehdyn valtion virkaehtosopimuksen määräyksiä. Toisin kuin virkaehtosopimuksessa, edunvalvojalle ei kuitenkaan maksettaisi päivärahaa. Edunvalvojalla olisi oikeus laskuttaa oman auton käytöstä, jos tämä matkustustapa olisi edullisempi kuin yleisiä kulkuneuvoja käyttäen suoritettu matka. Jos edunvalvoja olisi saman matkan aikana hoitanut useita asioita, matkakustannukset olisi jaettava.

Matkakustannusten osalta lähtökohta olisi, että edunvalvojalle maksettaisiin kulut julkisen kulkuneuvon käytön mukaan. Pykälän 3 momentin mukaan oman auton käytöstä voitaisiin maksaa korvausta, jos julkisia kulkuyhteyksiä ei olisi käytettävissä tai niitä olisi kohtuutonta käyttää. Kohtuuttomaksi niiden käyttö voisi muodostua esimerkiksi pitkien odotusaikojen vuoksi tai sen vuoksi, että etäisyys matka-asemalta tai pysäkiltä tehtävän suorittamispaikkaan olisi kohtuuttoman pitkä. Edunvalvojat joutuvat tekemään matkoja keskustoissa sijaitsevien virastojen ja oikeustalojen lisäksi myös paikkoihin, joihin ei aina ole julkisia kulkuyhteyksiä, kuten esimerkiksi yksityiskoteihin tai lastensuojelulaitoksiin.

Pykälä 4 momentin mukaan edunvalvojalla ei olisi oikeutta saada erikseen korvausta yleiskuluista. Osa edunvalvojista toimii yrittäjänä tai toisen yrityksen palveluksessa. Yrittäjälle yleiskulut ovat pääsääntöisesti vähennyskelpoisia verotuksessa. Osa edunvalvojista toimii sen sijaan edunvalvojina itsenäisesti oman toimensa ohella, eivätkä saa työnantajan tai yrittäjän ominaisuudessa korvausta esimerkiksi puhelinkuluistaan, eivätkä voi vähentää niitä verotuksessa. Tällöin edunvalvojalla olisi mahdollisuus saada niistä korvaus tosiasiallisten kulujen mukaan.

5 § Selvitys laskituksen perusteista

Pykälän 1 momentin mukaan edunvalvojan olisi annettava hyvinvointialueelle selvitys asiassa suorittamistaan toimenpiteistä ja niistä aiheutuneista kuluista. Selvitys tai lasku eivät saisi sisältää lapsen nimeä, koska se paljastaisi lapsen lastensuojeluasiakkuuden, eikä se olisi laskuttamisen kannalta välttämätön tieto.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin annettavan selvityksen sisällöstä. Selvityksestä tulisi käydä ilmi määräyksen antanut tuomioistuin sekä määräyksen päiväys ja numero. Lisäksi siinä tulisi ilmoittaa lapsen asioista vastaavan työntekijän nimi. Selvytyksen vuoksi lapsen asioista vastaavan työntekijän nimi olisi syytä kirjata myös laskuun. Hyvinvointialueen taloushallinnossa voitaisiin näin tarkistaa laskun ja selvityksen oikeellisuus lapsen asioista vastaavalta työntekijältä.

Suoritetut toimenpiteet ja niihin käytetty aika tulisi ilmoittaa yleisluonteisesti, esimerkiksi ”lapsen tapaaminen sijaishuoltopaikassa” tai ”osallistuminen asiakassuunnitelmanneuvotteluun”. Jos lapsen asiassa olisi perusteita palkkion korottamiseen, edunvalvojan tulisi ilmoittaa perustelut sille. Lisäksi selvityksessä olisi ilmoitettava matka-aika eriteltynä päivittäin ja vaaditut kulukorvaukset kululajeittain eriteltynä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvytyksen vuoksi, että palkkiot ja kuluvaatimukset ilmoitettaisiin ilman arvonlisäveroa.

6 § Arvonlisävero

Pykälässä todettaisiin selventävänä säännöksenä, että asetuksessa säädetyt palkkiot eivät sisällä arvonlisäveroa.

7 § Voimaantulo

Tämä asetus olisi tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti lapsen erityisestä suojelusta annetun lain kanssa.

Tätä asetusta sovellettaisiin tämän asetuksen voimaan tulon jälkeen määrättyjen edunvalvojen palkkioiden ja kulukorvausten määräytymiseen.